



# DOŚWIADCZENIE RELACJI OJCIEC-NIEMOWIĘ W PARENT-INFANT PSYCHOANALYTICAL PSYCHOTHERAPY (PIPP)

## Fenomenologiczna mikroanaliza interakcji w diadzie ojciec-niemowię w pierwszym roku życia

Autorzy: Urszula Miernik, Aleksandra Machnik, Karolina Kuźnicka-Przerywacz, Tomasz Ptak, Mariusz Furgał

Afiliacja: Gabinet Wczesnego Rodzicielstwa, Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie



### WPROWADZENIE

Relacja między niemowliem a opiekunem stanowi podstawowe środowisko organizujące rozwój emocjonalny i społeczny dziecka. W pierwszym roku życia doświadczenie dziecka kształtuje się przede wszystkim w procesie współregulacji afektu, pobudzenia i napięcia, zachodzących w kontakcie z opiekunem. Fenomenologiczna perspektywa Merleau-Ponty'ego pozwala ujmować tę relację jako doświadczenie zakorzenione w ciele i percepcji. Ciało nie jest tu jedynie obiektem obserwacji, lecz podstawowym miejscem kontaktu ze światem i drugim człowiekiem. Dlatego w mikroanalizie szczególnego znaczenia nabierają gest, dotyk, spojrzenie, orientacja ciała, dystans oraz zmiany napięcia: to właśnie poprzez ciało niemowli i ojciec współtworzą pierwsze formy bycia razem.

Badanie osadzone jest w koncepcji Donalda Winnicotta, który podkreślał znaczenie „wystarczająco dobrego” opiekuna-zdolnego do rozpoznawania potrzeb dziecka oraz naprawiania nieuniknionych momentów niedopasowania. Choć Winnicott opisywał przede wszystkim funkcję matki, w „Teorii relacji rodzic-niemowli” wskazywał także na znaczenie pola, w którym ojciec, matka i niemowli zaczynają „żyć razem we troje”. W tym ujęciu ojciec może być rozumiany jako aktywny uczestnik środowiska trzymającego: reguluje przez ciało, głos i rytm wspiera eksplorację dziecka oraz współtworzy momenty dopasowania, niedopasowania i reparacji w kontakcie. Perspektywę tę rozwija Parent-Infant Psychoanalytical Psychotherapy Tessa Baradon, gdzie relacja rodzic-niemowli rozumiana jest jako współtworzone doświadczenie organizowane przez wzajemne reagowanie na sygnały pojawiające się w kontakcie.

Istotnym odniesieniem teoretycznym jest koncepcja rytmu Victora Guerry, gdzie opisuje rytm jako jeden z podstawowych organizatorów wczesnego doświadczenia – obecny w spojrzeniu, głosie, ruchu, zabawie, a także w obecności i nieobecności opiekuna. W relacji z niemowliem rytm umożliwia regulację napięcia, tworzenie ciągłości doświadczenia oraz stopniowe wyłanianie się podmiotowości. W tym sensie kontakt ojciec-niemowli można rozumieć jako dynamiczny proces zbliżenia, rozstrojenia, sygnału dziecka i ponownego dostrojenia.

Pomimo rosnącego zainteresowania rolą ojców we wczesnym rozwoju dziecka, relacje ojciec-niemowli pozostają słabiej opisane niż relacje matka-niemowli, szczególnie w kontekście klinicznym. Niniejsza mikroanaliza podejmuje próbę uchwycenia, w jaki sposób ojciec i niemowli współtworzą rytm kontaktu w sesjach PIPP.



### CEL BADANIA

Eksploracja doświadczenia relacji ojciec-niemowli oraz sposobów współtworzenia kontaktu przez ojca i dziecko podczas sesji Parent-Infant Psychoanalytical Psychotherapy.



### PYTANIA BADAWCZE

1. W jaki sposób kształtuje się doświadczenie kontaktu w diadzie ojciec-niemowli?
2. W jaki sposób ojciec i niemowli współtworzą przebieg interakcji?
3. Jakie znaczenie relacyjne przyjmują zachowania regulujące, stymulujące, intruzyjne i unikowe?
4. W jaki sposób organizowane są momenty dopasowania, niedopasowania i naprawy?
5. Jak ujawnia się wrażliwość ojcowska w mikrosekwencjach interakcji?



### METODA, MATERIAŁ BADAWCZY I CHARAKTERYSTYKA PRÓBY

Badanie ma charakter **jakościowy, pilotażowy i eksploracyjny**. Zostało osadzone w perspektywie fenomenologicznej, która pozwala traktować obserwowaną interakcję ojciec-niemowli nie tylko jako sekwencję zachowań, lecz jako ucieleśnione doświadczenie relacyjne współtworzone przez dziecko i ojca. Analiza koncentruje się na mikrosekwencjach kontaktu: spojrzeniu, gęście, dotyku, wokalizacji, zmianach napięcia, rytmie zbliżania się i wycofywania oraz sposobach naprawy kontaktu po momentach niedopasowania.

Materiał badawczy obejmuje zanonimizowane nagrania wideo wybranych mikrosekwencji interakcji ojciec-niemowli pochodzących z procesów Parent-Infant Psychoanalytical Psychotherapy prowadzonych w Gabinetnie Wczesnego Rodzicielstwa przy Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym im. św. Ludwika w Krakowie. Nagrania pochodzą z ostatnich 18 miesięcy pracy klinicznej gabinetu.

**Każdy materiał wideo został obejrany dwukrotnie**, a do mikroanalizy wybrano sekwencje, w których możliwe było uchwycenie sygnału dziecka, odpowiedzi ojca oraz dalszego rozwoju kontaktu. Wszystkie obserwacje pochodzą z sesji terapeutycznych rodzin zakwalifikowanych do podjęcia terapii PIPP.

Analizowany materiał obejmuje **11 diad ojciec-niemowli**, w tym **7 diad ojciec-chłopiec** oraz **4 diady ojciec-dziewczynka**. Łącznie uwzględniono **30 nagrań/punktów** mikroanalizy. Wiek dzieci w chwili nagrania mieścił się w przedziale od 2 tygodnia do 12 miesiąca życia. Materiał uporządkowano według czterech roboczych etapów rozwojowych pierwszego roku życia: 0-3 miesiące, 3-5,5 miesiąca, 5,5-8,5 miesiąca oraz 8,5-12 miesięcy. W analizowanej próbie znalazło się 11 nagrań z okresu 0-3 miesiące, 6 nagrań z okresu 3-5,5 miesiąca, 5 nagrań z okresu 5,5-8,5 miesiąca oraz 8 nagrań z okresu 8,5-12 miesięcy.

Próba ma charakter kliniczny i celowy. Nie służy statystycznemu uogólnieniu wyników, lecz jakościowemu opisowi sposobów, w jakie ojcowie uczestniczą w relacji z niemowliem w pierwszym roku życia. Celem mikroanalizy było wyłonienie powtarzalnych fenomenów relacyjnych związanych z regulacją, stymulacją, zabezpieczaniem, intruzywnością, wycofaniem, dopasowaniem, niedopasowaniem i naprawą kontaktu.



### PROCEDURA BADAWCZA



Procedura obejmowała dwukrotne obejrzenie materiału wideo, wybór najbardziej czytelnych sekwencji interakcji ojciec-niemowli, szczegółową mikroanalizę zachowań moment po momencie, wyłonienie jednostek sensu oraz identyfikację fenomenów relacyjnych. W analizie uwzględniano ruch, spojrzenie, mimikę, wokalizację, kontakt cielesny, rytm interakcji oraz zmiany w odpowiedzi dziecka i ojca. Następnie rekonstruowano znaczenie relacyjne danej sekwencji, zwracając szczególną uwagę na momenty dopasowania, niedopasowania i naprawy.

Nagranie wideo → Selekcja sekwencji → Mikroanaliza → Jednostki sensu → Fenomeny relacyjne → Interpretacja

### MODEL WSPÓLTwORZENIA RELACJI



### MIKROANALIZA INTERAKCJI OJCIEC-NIEMOWIĘ

UJĘCIE KLATKA PO KLATCE WCZESNEJ KOMUNIKACJI I WSPÓLREGULACJI



<b>01 INICJACJA KONTAKTU</b> Ojciec kieruje uwagęm na dziecko i inicjuje wymianę.	<b>02 STYMULACJA</b> Ojciec wprowadza bodźce (mimiczny, głosowy lub ruchowy), zapraszając dziecko do interakcji.	<b>03 ODPOWIEDZ NIEMOWIĘCIA</b> Niemowli orientuje uwagę, odwraca usta, wokalizuje lub podąża ruchem w odpowiedzi.	<b>04 ZAANGAŻOWANIE</b> Pojawia się wzajemne dostrojenie, utrzymywanie kontaktu wzrokowego i wymiana sygnałów.	<b>05 POŁĄCZENIE</b> Widoczna jest wspólna regulacja emocjonalna, pozytywny afekt i synchronizacja zachowań.
--	---	---	---	---

**CO OBSERWUJEMY?**  
Ta mikrosekwencja ilustruje proces wyłaniania się dialogu między ojcem a niemowliem. Analiza klatka po klatce pozwala uchwycić subtelne zmiany mimiki, kierunku spojrzenia, napięcia ciała, wokalizacji i rytmu interakcji, które współtworzą doświadczenie życia razem.

01 Inicjacja kontaktu  
02 Stymulacja  
03 Odpowiedź niemowli  
04 Zaangażowanie  
05 Połączenie

Doc. 1. Grafika wygenerowana z użyciem narzędzi AI na podstawie naturalnych kadrow z materiału wideo. Ryzy tworzy i cechy identyfikujące bohaterów zostały zmienione w celu anonimowości. Ilustracja nie stanowi materiału źródłowego do analizy, lecz służy wizualnemu pokazaniu logiki mikroanalizy: inicjacja kontaktu, stymulacja, odpowiedź niemowli, zaangażowanie oraz momentu połączenia i współregulacji.



### WYNIKI

#### 1. Ucieleśniona obecność ojca jako baza regulacji

Kontakt ojca z niemowliem w analizowanych mikrosekwencjach miał przede wszystkim charakter ucieleśniony. Ojciec reguluje dziecko przez bliskość ciała, dotyk, głos, rytm oraz praktyczne czynności opiekuńcze: trzymanie, podtrzymywanie, kołysanie, głaskanie, przenoszenie czy zabezpieczanie ciała dziecka. Fenomen ten pokazuje, że ojcowska obecność nie zawsze musi przyjmować formę dialogu twarzą w twarz. Może być doświadczana przez niemowli jako stabilizująca dostępność ciała, punkt oparcia i źródło regulacji napięcia. Dziecko może korzystać z ojca jako z bazy, do której można się zbliżyć, oprzeć, wrócić po okresie pobudzenia lub eksploracji.

#### 2. Ojciec jako osoba otwierająca przestrzeń eksploracji

Ojciec nie tylko reguluje napięcie dziecka, ale także wspiera jego ciekawość, ruch i sprawstwo. Odpowiada na wskazywanie, wokalizację i zainteresowanie niemowli: przynosi przedmioty, otwiera zabawki, pokazuje sposób działania, zachęca do prób, komentuje sukces i dzieli z dzieckiem radość osiągnięcia. Fenomen ten pokazuje ojca jako bezpieczną bazę eksploracji. Ojciec „otwiera świat”, ale nie przejmuje go za dziecko-jego pomoc pozostaje dostrojona wtedy, gdy podąża za inicjatywą niemowli i zostawia mu przestrzeń na własne działanie.

#### 3. Współtworzenie rytmu kontaktu

Kontakt ojciec-niemowli nie jest jednostronnym działaniem dorosłego. Powstaje jako rytmiczna wymiana: sygnał dziecka- odpowiedź ojca-dalsza reakcja dziecka. Niemowli aktywnie współtworzy interakcję: wskazuje, wokalizuje, chwytą, puszcza, odwraca wzrok, szuka ręki, wraca do kontaktu lub domyka go poprzez zmianę pozycji i uwagi. Ojciec odpowiada głosem, spojrzeniem, gestem, rytmem zabawy, dotykiem albo działaniem. W ten sposób pojawia się proto-dialog, naprzemienna wymiana, która może mieć charakter głosowy, ruchowy, dotykowy lub eksploracyjny.

#### 4. Rozstrojenie, niedopasowanie i reparacja rytmu kontaktu

W kontakcie ojciec-niemowli pojawiają się momenty rozstrojenia: zbyt szybki gest, ostry komunikat, nadmiar stymulacji, kontynuowanie dotyku mimo sygnałów dziecka lub działanie zbyt zadaniowe. Dziecko komunikuje zmianę rytmu przez ciało: wzdrygnięcie, płacz, kwękanie, odwrócenie wzroku, wycofanie ręki, wiercenie się lub zmianę wokalizacji. Reparacja pojawia się wtedy, gdy ojciec uznaje ten sygnał jako znaczący i modyfikuje własną odpowiedź: zwalnia, zatrzymuje się, cofa rękę, łagodni głos, przytula, kołysze, rytmicznie poklepuje dziecko po plecach, pomrukuje, nuci, odzwierciedla wokalizację albo pozwala dziecku zakończyć kontakt.

#### 5. Ojciec między dostępnością, wycofaniem i obecnością innych osób

Dostępność ojca w kontakcie z niemowliem nie jest stała. Ojciec może być obecny przez ciało, działanie, narrację, czuwanie lub organizowanie sytuacji, a jednocześnie mniej dostępny w bezpośredniej wymianie z dzieckiem. Czasem staje się samodzielną figurą, do której niemowli kieruje prośbę, spojrzenie lub potrzebę pomocy; innym razem ustępując matce miejsca albo pozostając na obrzeżu kontaktu. Fenomen ten pokazuje, że relacja ojciec-niemowli w PIPP rozwija się w polu wieloosobowym. Matka może organizować lub przejmować regulację, a terapeutka może pomagać ojcu zobaczyć sygnał dziecka i nadać mu znaczenie.

#### 6. Ojciec mentalizujący i narracyjnie obecny

Ojciec jest obecny nie tylko przez ciało i działanie, ale także przez słowo, opowieść i nadawanie znaczenia. Komentuje cechy dziecka, opowiada o jego początku, porodzie, imieniu, wyglądzie i potrzebach. W ten sposób tworzy symboliczne miejsce niemowli jako osoby mającej historię, intencje i własny styl komunikacji. Mentalizacja ojca ujawnia się wtedy, gdy próbuje on odczytać stan dziecka: pyta „co chcesz?”, rozpoznaje prośbę, głód, zmęczenie, napięcie, sukces lub zaciekawienie. Zachowanie niemowli zostaje potraktowane jako komunikat, a nie jako przypadkowa reakcja.



### WNIOSKI



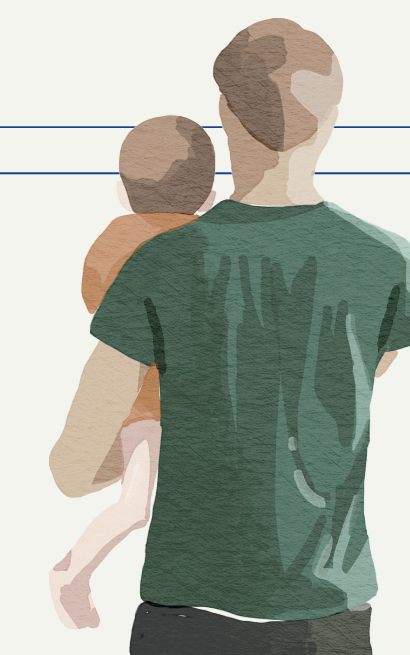
- Kontakt ojciec-niemowli w PIPP jest ucieleśniony, rytmiczny i współtworzony.
- Rytm kontaktu zmienia się wraz z wiekiem dziecka: od cielesnego podtrzymywania i regulacji napięcia ku eksploracji, sprawstwu, wokalizacji i proto-dialogowi.
- Ojciec może pełnić różne funkcje: bazy regulacji, osoby otwierającej przestrzeń eksploracji, partnera wymiany, figury naprawiającej oraz osoby nadającej znaczenie dziecku.
- Niemowli jest aktywnym uczestnikiem relacji: wskazuje, wokalizuje, chwytą, puszcza, odwraca wzrok, zbliża się, oddala i wraca do kontaktu.
- Wrażliwość ojca ujawnia się szczególnie w odpowiedzi na sygnał dziecka: w zdolności do zwolnienia, zatrzymania się, zmiany tonu, cofnięcia gestu lub podążenia za inicjatywą dziecka.
- Niedopasowanie nie oznacza porażki relacji. Kluczowa jest reparacja, czyli możliwość zauważenia zmiany w dziecku i przywrócenia wspólnego rytmu.
- W ujęciu Sterna znaczenie relacji ujawnia się w drobnych mikrozdziarzeniach niewerbalnych: odległości, orientacji ciała, spojrzeniu, dotyku, ruchu i tonie głosu.
- To samo zachowanie ojca może regulować lub zakłócać kontakt – jego znaczenie ujawnia się dopiero w odpowiedzi dziecka i może wynikać z różnic temperamentalnych między dziećmi.
- Mikroanaliza PIPP pozwala uchwycić subtelne formy ojcowskiej obecności, które mogą pozostać niewidoczne w ogólnym opisie klinicznym.
- Mikroanaliza wskazuje, że wraz z kolejnymi etapami rozwoju niemowli zmiany ulegają jakości, ilości i częstotliwości zachowań pojawiających się w interakcji ojciec-niemowli.
- Badanie pokazuje, że wbrew kulturowemu założeniu o mniejszym zaangażowaniu ojców w pierwszych tygodniach życia dziecka, ojcowie od początku aktywnie uczestniczą w relacji z niemowliem. Różnice dotyczą głównie sposobu organizowania kontaktu, a nie samego zaangażowania.
- Opis fenomenów odnosi się do wyselekcjonowanych interakcji pomiędzy ojcem a niemowliem.
- W związku z eksploracyjnym charakterem badania wyłonił się szereg intensywnych, powtarzalnych zjawisk, ale badanie nie zawiera statystycznych analiz potwierdzających ich specyfikę.
- Takie analizy mogą być przedmiotem dalszych badań.

BIBLIOGRAFIA

1. Baradon T., Biseo M., Broughton C., James J., Joyce A., Psychoanalityczna terapia rodzic-niemowli. Siła więzi, Oficyna Wydawnicza Fundament, Warszawa 2023.
2. Beebe B., Lachmann F. M., Infant Research and Adult Treatment: Co-Constructing Interactions, Analytic Press, Hillsdale, NJ 2002.
3. Emanuel L., Bradley E. (red.), Co się dzieje z tym dzieckiem? Interwencje psychoanalityczne w pracy z rodzinami z małymi dziećmi, Oficyna Wydawnicza Fundament, Warszawa 2018.
4. Erlanson K., Christenson K., Fagerberg L., Fatherhood as Taking the Child to Oneself: A Phenomenological Observation Study after Cesarean Section, Indo-Pacific Journal of Phenomenology, 2006, 6(2), s. 1-9.
5. Giorgi A., Fenomenologia i badania psychologiczne, Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie, Białystok 2003.
6. Gogineni R. R., Fallon A. E., Purnenige A. J., Akhtar S. (red.), Scenariusze ojcostwa. Rozwój, kultura, psychopatologia i leczenie, Oficyna Inżynierium, Warszawa 2025.
7. Grunwald M., Homo Hapticus. Dlaczego nie możemy żyć bez zmysłu dotyku, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019.
8. Guerra V., Rytm, spojrzenie, słowo i gra: wątki łącznie w procesie symbolizacji, Revista Uruguaya de Psicoanálisis, 2014, nr 119, s. 74-97.
9. Guerra V., Diferentes funciones del ritmo en la subjetivación y en la creación, Calibán. Revista Latinoamericana de Psicoanálisis, 2017, 15(1), s. 53-71.
10. Janusz B., Józefik B., de Barbaro B., Zastosowania koncepcji dialogowego Ja w psychoterapii, zwłaszcza w terapii rodzin, Psychiatria Polska, 2012, t. XLVI, s. 8, 677-675.

BIBLIOGRAFIA c.d.

11. Kępiński A., Twarz i ręka, Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja, 1977, nr 2(32), s. 9-34.
12. Murray L., Psychologia małego dziecka. Jak relacje społeczne wspierają rozwój dziecka w pierwszych dwóch latach życia, Wydawnictwo Paradygmat, Warszawa 2019.
13. Stern D. N., The Interpersonal World of the Infant: A View from Psychoanalysis and Developmental Psychology, Basic Books, New York 1985.
14. Stern D. N., The Motherhood Constellation: A Unified View of Parent-Infant Psychotherapy, Basic Books, New York 1998.
15. Stern D. N., Pierwszy związek. Matka i niemowli, Zysk i S-ka, Poznań 2007.
16. Trowell J., Etcheegoyen A. (red.), Po co są ojcowie? Rozważania psychoanalityczne, Oficyna Inżynierium, Warszawa 2015.
17. von Kitzing K., The Role of Fathers in Early Child Development, w: T. Baradon (red.), Working with Fathers in Psychoanalytic Parent-Infant Psychotherapy, Routledge, New York 2019.
18. Winnicott D. W., Dom jest punktem wyjścia. Eseje psychoanalityczne. Jednostka, rodzina, społeczeństwo, Wydawnictwo Imago, Gdańsk 2011.
19. Winnicott D. W., Procesy dojrzewania i sprzyjające środowisko. Badania nad teorią rozwoju emocjonalnego, Wydawnictwo Imago, Gdańsk 2018.
20. Winnicott D. W., Przez pediatrię do psychoanalizy, Wydawnictwo Imago, Warszawa 2025.





# DOŚWIADCZENIE RELACJI OJCIEC-NIEMOWIŁĘ W PARENT-INFANT PSYCHOANALYTICAL PSYCHOTHERAPY (PIPP)

## Fenomenologiczna mikroanaliza interakcji w diadzie ojciec-niemowle w pierwszym roku życia

Autorzy: Urszula Miernik, Aleksandra Machnik, Karolina Kuźnicka-Przerywacz, Tomasz Ptak, Mariusz Furgał

Afiliacja: Gabinet Wczesnego Rodzicielstwa, Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy im. św. Ludwika w Krakowie



### WPROWADZENIE

Relacja między niemowleciem a opiekunem stanowi podstawowe środowisko organizujące rozwój emocjonalny i społeczny dziecka. W pierwszym roku życia doświadczenie dziecka kształtuje się przede wszystkim w procesie współregulacji afektu, pobudzenia i napięcia, zachodzących w kontakcie z opiekunem. Fenomenologiczna perspektywa Merleau-Ponty'ego pozwala ujmować tę relację jako doświadczenie zakorzenione w ciele i percepcji. Ciało nie jest tu jedynie obiektem obserwacji, lecz podstawowym miejscem kontaktu ze światem i drugim człowiekiem. Dlatego w mikroanalizie szczególnego znaczenia nabierają gest, dotyk, spojrzenie, orientacja ciała, dystans oraz zmiany napięcia: to właśnie poprzez ciało niemowle i ojciec współtworzą pierwsze formy bycia razem.

Badanie osadzone jest w koncepcji Donalda Winnicotta, który podkreślał znaczenie „wystarczająco dobrego” opiekuna-zdolnego do rozpoznawania potrzeb dziecka oraz naprawiania nieuniknionych momentów niedopasowania. Choć Winnicott opisywał przede wszystkim funkcję matki, w „Teorii relacji rodzic-niemowle” wskazywał także na znaczenie pola, w którym ojciec, matka i niemowle zaczynają „żyć razem we troje”. W tym ujęciu ojciec może być rozumiany jako aktywny uczestnik środowiska trzymającego: reguluje przez ciało, głos i rytm wspiera eksplorację dziecka oraz współtworzy momenty dopasowania, niedopasowania i reparacji w kontakcie. Perspektywę tę rozwija Parent-Infant Psychoanalytical Psychotherapy Tessa Baradon, gdzie relacja rodzic-niemowle rozumiana jest jako współtworzone doświadczenie organizowane przez wzajemne reagowanie na sygnały pojawiające się w kontakcie.

Istotnym odniesieniem teoretycznym jest koncepcja rytmu Victora Guerry, gdzie opisuje rytm jako jeden z podstawowych organizatorów wczesnego doświadczenia – obecny w spojrzeniu, głosie, ruchu, zabawie, a także w obecności i nieobecności opiekuna. W relacji z niemowleciem rytm umożliwia regulację napięcia, tworzenie ciągłości doświadczenia oraz stopniowe wyłanianie się podmiotowości. W tym sensie kontakt ojciec-niemowle można rozumieć jako dynamiczny proces zbliżenia, rozstrojenia, sygnału dziecka i ponownego dostrojenia.

Pomimo rosnącej zainteresowania rolą ojców we wczesnym rozwoju dziecka, relacje ojciec-niemowle pozostają słabiej opisane niż relacje matka-niemowle, szczególnie w kontekście klinicznym. Niniejsza mikroanaliza podejmuje próbę uchwycenia, w jaki sposób ojciec i niemowle współtworzą rytm kontaktu w sesjach PIPP.



### CEL BADANIA

Eksploracja doświadczenia relacji ojciec-niemowle oraz sposobów współtworzenia kontaktu przez ojca i dziecko podczas sesji Parent-Infant Psychoanalytical Psychotherapy.



### PYTANIA BADAWCZE

- 1 W jaki sposób kształtuje się doświadczenie kontaktu w diadzie ojciec-niemowle?
- 2 W jaki sposób ojciec i niemowle współtworzą przebieg interakcji?
- 3 Jakie znaczenie relacyjne przyjmują zachowania regulujące, stymulujące, intruzyjne i unikowe?
- 4 W jaki sposób organizowane są momenty dopasowania, niedopasowania i naprawy?
- 5 Jak ujawnia się wrażliwość ojcowska w mikrosekwencjach interakcji?



### METODA, MATERIAŁ BADAWCZY I CHARAKTERYSTYKA PRÓBY

Badanie ma charakter **jakościowy, pilotażowy i eksploracyjny**. Zostało osadzone w perspektywie fenomenologicznej, która pozwala traktować obserwowaną interakcję ojciec-niemowle nie tylko jako sekwencję zachowań, lecz jako ucieleśnione doświadczenie relacyjne współtworzone przez dziecko i ojca. Analiza koncentruje się na mikrosekwencjach kontaktu: spojrzeniu, głosie, dotyku, wokalizacji, zmianach napięcia, rytmie zbliżania się i wycofywania oraz sposobach naprawy kontaktu po momentach niedopasowania.

Materiał badawczy obejmuje zanonimizowane nagrania wideo wybranych mikrosekwencji interakcji ojciec-niemowle pochodzących z procesów Parent-Infant Psychoanalytical Psychotherapy prowadzonych w Gabinetce Wczesnego Rodzicielstwa przy Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym im. św. Ludwika w Krakowie. Nagrania pochodzą z ostatnich 18 miesięcy pracy klinicznej gabinetu.

**Każdy materiał wideo został obejrany dwukrotnie**, a do mikroanalizy wybrano sekwencje, w których możliwe było uchwycenie sygnału dziecka, odpowiedzi ojca oraz dalszego rozwoju kontaktu. Wszystkie obserwacje pochodzą z sesji terapeutycznych rodzin zakwalifikowanych do podjęcia terapii PIPP.

Analizowany materiał obejmuje **11 diad ojciec-niemowle**, w tym **7 diad ojciec-chłopiec** oraz **4 diady ojciec-dziewczynka**. Łącznie uwzględniono **30 nagrań/punktów** mikroanalizy. Wiek dzieci w chwili nagrania mieścił się w przedziale od 2 tygodnia do 12 miesiąca życia. Materiał uporządkowano według czterech roboczych etapów rozwojowych pierwszego roku życia: 0-3 miesiące, 3-5,5 miesiąca, 5,5-8,5 miesiąca oraz 8,5-12 miesięcy. W analizowanej próbie znalazło się 11 nagrań z okresu 0-3 miesiące, 6 nagrań z okresu 3-5,5 miesiąca, 5 nagrań z okresu 5,5-8,5 miesiąca oraz 8 nagrań z okresu 8,5-12 miesięcy.

Próba ma charakter kliniczny i celowy. Nie służy statystycznemu uogólnieniu wyników, lecz jakościowemu opisowi sposobów, w jakie ojcowie uczestniczą w relacji z niemowleciem w pierwszym roku życia. Celem mikroanalizy było wyłonienie powtarzalnych fenomenów relacyjnych związanych z regulacją, stymulacją, zabezpieczaniem, intruzywnością, wycofaniem, dopasowaniem, niedopasowaniem i naprawą kontaktu.



### PROCEDURA BADAWCZA



Procedura obejmowała dwukrotne obejrzenie materiału wideo, wybór najbardziej czytelnych sekwencji interakcji ojciec-niemowle, szczegółową mikroanalizę zachowań moment po momencie, wyłonienie jednostek sensu oraz identyfikację fenomenów relacyjnych. W analizie uwzględniano ruch, spojrzenie, mimikę, wokalizację, kontakt cielesny, rytm interakcji oraz zmiany w odpowiedzi dziecka i ojca. Następnie rekonstruowano znaczenie relacyjne danej sekwencji, zwracając szczególną uwagę na momenty dopasowania, niedopasowania i naprawy.

Nagranie wideo → Selekcja sekwencji → Mikroanaliza → Jednostki sensu → Fenomeny relacyjne → Interpretacja

### MODEL WSPÓLTwORZENIA RELACJI



### MIKROANALIZA INTERAKCJI OJCIEC-NIEMOWIŁĘ

UJĘCIE KLATKA PO KLATCE WCZESNEJ KOMUNIKACJI I WSPÓLREGULACJI



<b>01 INICJACJA KONTAKTU</b> Ojciec kieruje uwagęm dziecka i inicjuje wymianę	<b>02 STYMULACJA</b> Ojciec wprowadza bodźce (mimiczny, głosowy lub ruchowy), zapraszając dziecko do interakcji	<b>03 ODPOWIEĆ NIEMOWIŁCIA</b> Niemowle orientuje uwagę, odwraca usta, wokalizuje lub podąża ruchem w odpowiedzi	<b>04 ZAANGAŻOWANIE</b> Pojawia się wzajemne dostrojenie, utrzymywanie kontaktu wzrokowego i wymiana sygnałów	<b>05 POŁĄCZENIE</b> Widoczna jest wspólna regulacja emocjonalna, pozytywny afekt i synchronizacja zachowań
--	--	---	--	--

**CO OBSERWUJEMY?**  
Ta mikrosekwencja ilustruje proces wyłaniania się dialogu między ojcem a niemowleciem. Analiza klatka po klatce pozwala uchwycić subtelne zmiany mimiki, kierunku spojrzenia, napięcia ciała, wokalizacji i rytmu interakcji, które współtworzą doświadczenie bycia razem.

Doc. I. Grafika wygenerowana z użyciem narzędzi AI na podstawie naturalnych kadrow z materiału wideo. Ryzyk tworzy i cechy identyfikujące bohaterów zostały zmienione w celu anonimowości. Ilustracja nie stanowi materiału źródłowego do analizy, lecz analizy wizualnemu pokazaniu logiki mikroanalizy: inicjacji kontaktu, stymulacji, odpowiedzi niemowlecia, zaangażowania oraz momentu połączenia i współregulacji.



### WYNIKI

#### 1. Ucieleśniona obecność ojca jako baza regulacji

Kontakt ojca z niemowleciem w analizowanych mikrosekwencjach miał przede wszystkim charakter ucieleśniony. Ojciec reguluje dziecko przez bliskość ciała, dotyk, głos, rytm oraz praktyczne czynności opiekuńcze: trzymanie, podtrzymywanie, kołysanie, głaskanie, przewijanie, przenoszenie czy zabezpieczanie ciała dziecka. Fenomen ten pokazuje, że ojcowska obecność nie zawsze musi przyjmować formę dialogu twarzą w twarz. Może być doświadczana przez niemowle jako stabilizująca dostępność ciała, punkt oparcia i źródło regulacji napięcia. Dziecko może korzystać z ojca jako z bazy, do której można się zbliżyć, oprzeć, wrócić po okresie pobudzenia lub eksploracji.

#### 2. Ojciec jako osoba otwierająca przestrzeń eksploracji

Ojciec nie tylko reguluje napięcie dziecka, ale także wspiera jego ciekawość, ruch i sprawstwo. Odpowiada na wskazywanie, wokalizację i zainteresowanie niemowlecia: przynosi przedmioty, otwiera zabawki, pokazuje sposób działania, zachęca do prób, komentuje sukces i dzieli z dzieckiem radość osiągnięcia. Fenomen ten pokazuje ojca jako bezpieczną bazę eksploracji. Ojciec „otwiera świat”, ale nie przejmuje go za dziecko-jego pomoc pozostaje dostrojona wtedy, gdy podąża za inicjatywą niemowlecia i zostawia mu przestrzeń na własne działanie.

#### 3. Współtworzenie rytmu kontaktu

Kontakt ojciec-niemowle nie jest jednostronnym działaniem dorosłego. Powstaje jako rytmiczna wymiana: sygnał dziecka- odpowiedź ojca-dalsza reakcja dziecka. Niemowle aktywnie współtworzy interakcję: wskazuje, wokalizuje, chwytta, puszcza, odwraca wzrok, szuka ręki, wraca do kontaktu lub domyka go poprzez zmianę pozycji i uwagi. Ojciec odpowiada głosem, spojrzeniem, gestem, rytmem zabawy, dotykiem albo działaniem. W ten sposób pojawia się proto-dialog, naprzemienna wymiana, która może mieć charakter głosowy, ruchowy, dotykowy lub eksploracyjny.

#### 4. Rozstrojenie, niedopasowanie i reparacja rytmu kontaktu

W kontakcie ojciec-niemowle pojawiają się momenty rozstrojenia: zbyt szybki gest, ostry komunikat, nadmiar stymulacji, kontynuowanie dotyku mimo sygnałów dziecka lub działanie zbyt zadaniowe. Dziecko komunikuje zmianę rytmu przez ciało: wzdrygnięcie, płacz, kwękanie, odwrócenie wzroku, wycofanie ręki, wiercenie się lub zmianę wokalizacji. Reparacja pojawia się wtedy, gdy ojciec uznaje ten sygnał jako znaczący i modyfikuje własną odpowiedź: zwalnia, zatrzymuje się, cofa rękę, łagodni głos, przytula, kołysze, rytmicznie poklepuje dziecko po plecach, pomrukuje, nuci, odzwierciedla wokalizację albo pozwala dziecku zakończyć kontakt.

#### 5. Ojciec między dostępnością, wycofaniem i obecnością innych osób

Dostępność ojca w kontakcie z niemowleciem nie jest stała. Ojciec może być obecny przez ciało, działanie, narrację, czuwanie lub organizowanie sytuacji, a jednocześnie mniej dostępny w bezpośredniej wymianie z dzieckiem. Czasem staje się samodzielną figurą, do której niemowle kieruje prośbę, spojrzenie lub potrzebę pomocy; innym razem ustępuje matce miejsca albo pozostaje na obrzeżu kontaktu. Fenomen ten pokazuje, że relacja ojciec-niemowle w PIPP rozwija się w polu wieloosobowym. Matka może organizować lub przejmować regulację, a terapeutka może pomagać ojcu zobaczyć sygnał dziecka i nadać mu znaczenie.

#### 6. Ojciec mentalizujący i narracyjnie obecny

Ojciec jest obecny nie tylko przez ciało i działanie, ale także przez słowo, opowieść i nadawanie znaczenia. Komentuje cechy dziecka, opowiada o jego początku, porodzie, imieniu, wyglądzie, kompetencjach i potrzebach. W ten sposób tworzy symboliczne miejsce niemowlecia jako osoby mającej historię, intencje i własny styl komunikacji. Mentalizacja ojca ujawnia się wtedy, gdy próbuje on odczytać stan dziecka: pyta „co chcesz?”, rozpoznaje prośbę, głód, zmęczenie, napięcie, sukces lub zaciekawienie. Zachowanie niemowlecia zostaje potraktowane jako komunikat, a nie jako przypadkowa reakcja.

### WNIOSKI



- Kontakt ojciec-niemowle w PIPP jest ucieleśniony, rytmiczny i współtworzony.
- Rytm kontaktu zmienia się wraz z wiekiem dziecka: od cielesnego podtrzymywania i regulacji napięcia ku eksploracji, sprawstwu, wokalizacji i proto-dialogowi.
- Ojciec może pełnić różne funkcje: bazy regulacji, osoby otwierającej przestrzeń eksploracji, partnera wymiany, figury naprawczą oraz osoby nadającej znaczenie dziecku.
- Niemowle jest aktywnym uczestnikiem relacji: wskazuje, wokalizuje, chwytta, puszcza, odwraca wzrok, zbliża się, oddala i wraca do kontaktu.
- Wrażliwość ojca ujawnia się szczególnie w odpowiedzi na sygnał dziecka: w zdolności do zwolnienia, zatrzymania się, zmiany tonu, cofnięcia gestu lub podążenia za inicjatywą dziecka.
- Niedopasowanie nie oznacza porażki relacji. Kluczowa jest naprawa, czyli możliwość zauważenia zmiany w dziecku i przywrócenia wspólnego rytmu.
- W ujęciu Sterna znaczenie relacji ujawnia się w drobnych mikrozdziarzeniach niewerbalnych: odległości, orientacji ciała, spojrzeniu, dotyku, ruchu i tonie głosu.
- To samo zachowanie ojca może regulować lub zakłócać kontakt – jego znaczenie ujawnia się dopiero w odpowiedzi dziecka i może wynikać z różnic temperamentalnych między dziećmi.
- Mikroanaliza PIPP pozwala uchwycić subtelne formy ojcowskiej obecności, które mogą pozostać niewidoczne w ogólnym opisie klinicznym.
- Mikroanaliza wskazuje, że wraz z kolejnymi etapami rozwoju niemowlecia zmianie ulegają jakość, ilość i częstotliwość zachowań pojawiających się w interakcji ojciec-niemowle.
- Badanie pokazuje, że wbrew kulturowemu założeniu o mniejszym zaangażowaniu ojców w pierwszych tygodniach życia dziecka, ojcowie od początku aktywnie uczestniczą w relacji z niemowleciem. Różnice dotyczą głównie sposobu organizowania kontaktu, a nie samego zaangażowania.
- Opis fenomenów odnosi się do wyselekcjonowanych interakcji pomiędzy ojcem a niemowleciem.
- W związku z eksploracyjnym charakterem badania wyłonił się szereg intensywnych, powtarzalnych zjawisk, ale badanie nie zawiera statystycznych analiz potwierdzających ich specyfikę.
- Takie analizy mogą być przedmiotem dalszych badań.

**BIBLIOGRAFIA**

1. Baradon T., Biseo M., Broughton C., James J., Joyce A., Psychoanalityczna terapia rodzic-niemowle. Siła więzi, Oficyna Wydawnicza Fundament, Warszawa 2023.
2. Beebe B., Lachmann F. M., Infant Research and Adult Treatment: Co-Constructing Interactions, Analytic Press, Hillsdale, NJ 2002.
3. Emanuel L., Bradley E. (red.), Co się dzieje z tym dzieckiem? Interwencje psychoanalityczne w pracy z rodzinami z małymi dziećmi, Oficyna Wydawnicza Fundament, Warszawa 2018.
4. Erlanson K., Christenson K., Fagerberg L., Fatherhood as Taking the Child to Oneself: A Phenomenological Observation Study after Cesarean Section, Indo-Pacific Journal of Phenomenology, 2006, 6(2), s. 1-19.
5. Giorgi A., Fenomenologia i badania psychologiczne, Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie, Białystok 2003.
6. Goginiński R., Fallon A. E., Purneraga A. J., Akhtar S. (red.), Scenariusze ojcostwa. Rozwój, kultura, psychopatologia i leczenie, Oficyna Inżynierum, Warszawa 2025.
7. Grünwald M., Homo Hapticus. Dziecko nie możemy żyć bez zmysłu dotyku, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019.
8. Guerra V., Rytm, spojrzenie, słowo i gra: wątki łącznie w procesie symbolizacji, Revista Uruguaya de Psicoanálisis, 2014, nr 119, s. 74-97.
9. Guerra V., Diferentes funciones del ritmo en la subjetivación y en la creación, Calibán. Revista Latinoamericana de Psicoanálisis, 2017, 15(1), s. 53-71.
10. Janusz B., Józefik B., de Barbaro B., Zastosowania koncepcji dialogowego Ja w psychoterapii, zwłaszcza w terapii rodzin, Psychiatria Polska, 2012, t. XLVI, s. 8, 677-679.

**BIBLIOGRAFIA c.d.**

11. Kępiński A., Twarz i ręka, Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja, 1977, nr 2(32), s. 9-34.
12. Murray L., Psychologia małego dziecka. Jak relacje społeczne wspierają rozwój dziecka w pierwszych dwóch latach życia, Wydawnictwo Paradygmat, Warszawa 2019.
13. Stern D. N., The Interpersonal World of the Infant: A View from Psychoanalysis and Developmental Psychology, Basic Books, New York 1985.
14. Stern D. N., The Motherhood Constellation: A Unified View of Parent-Infant Psychotherapy, Basic Books, New York 1998.
15. Stern D. N., Pierwszy związek. Matka i niemowle, Zyski S-ka, Poznań 2007.
16. Trowell J., Etcheegoyen A. (red.), Po co są ojcowie? Rozważania psychoanalityczne, Oficyna Inżynierum, Warszawa 2015.
17. van Kleeberg K., The Role of Fathers in Early Child Development, w: T. Baradon (red.), Working with Fathers in Psychoanalytic Parent-Infant Psychotherapy, Routledge, New York 2019.
18. Winnicott D. W., Dom jest punktem wyjścia. Eseje psychoanalityczne. Jednostka, rodzina, społeczeństwo, Wydawnictwo Imago, Gdańsk 2011.
19. Winnicott D. W., Proces dojrzewania i sprzyjające środowisko. Badania nad teorią rozwoju emocjonalnego, Wydawnictwo Imago, Gdańsk 2018.
20. Winnicott D. W., Przez pediatrię do psychoanalizy, Wydawnictwo Imago, Warszawa 2025.

